
Physis, dat wat groter is dan Script

het spirituele kader van de Transactionele Analyse

TEKST: STEFAN WOUDEBERG IN SAMENSpraak MET ALEX LAGAS • BEELD: LAWINE

De keuze voor levenskracht als thema van deze Vuurvogel is mede tot stand gekomen door mijn fascinatie voor Physis. *Physis* komt uit het (oud-)Grieks en betekent zoiets als 'natuurlijke wetten'. Het wordt vaak genoemd in combinatie met *nomos* wat verwijst naar 'menselijke wetten'. Heraclitus, een filosoof die leefde in de 6^e en 5^e eeuw voor Christus, gebruikt *Physis* om de groeikracht in de natuur aan te geven. Voor Heraclitus was alles altijd in beweging en dus wordende, op weg naar eenheid. Hij formuleerde de beroemd geworden stelling 'Alles stroomt'. Eric Berne, de grondlegger van de Transactionele Analyse (TA), adopteerde de term *Physis* om te refereren aan het uitgangspunt dat mensen een innerlijke drijfkracht richting heling hebben, een autonome aspiratie, die bijdraagt aan een collectieve evolutie.

Eind 2016 is Alex Lagas mijn collega geworden. Wij zijn beiden CTA *under contract*, wat betekent dat we ons voorbereiden op het afleggen van het CTA (*Certified Transactional Analyst*) examen. Alex blijkt net als ik gefascineerd door Physis. Wellicht omdat spiritualiteit en religie in het leven van onze vaders een prominente rol speelden. Mijn vader, die na de oorlog opnieuw betekenis moest geven aan zijn leven, is via zenboeddhisme, humanisme en een korte periode bij de Oudkatholieken, uiteindelijk uitgekomen bij de gnostiek. Ik erfde van hem een flinke boekenkast vol esoterische en mystieke uitgaven. De vader van Alex bekeerde zich op latere leeftijd tot het bahá'í-geloof. Hij voelde zich onder andere aangetrokken tot de positieve mensvisie van dit geloof. Het bahá'í-geloof gaat ervan uit dat de verschillende religies alle bijdragen tot een hoger doel, tot wereldvrede. Physis, net als het bahá'í-geloof en de gnostiek, gaat over worden wie je bent, in positieve zin.

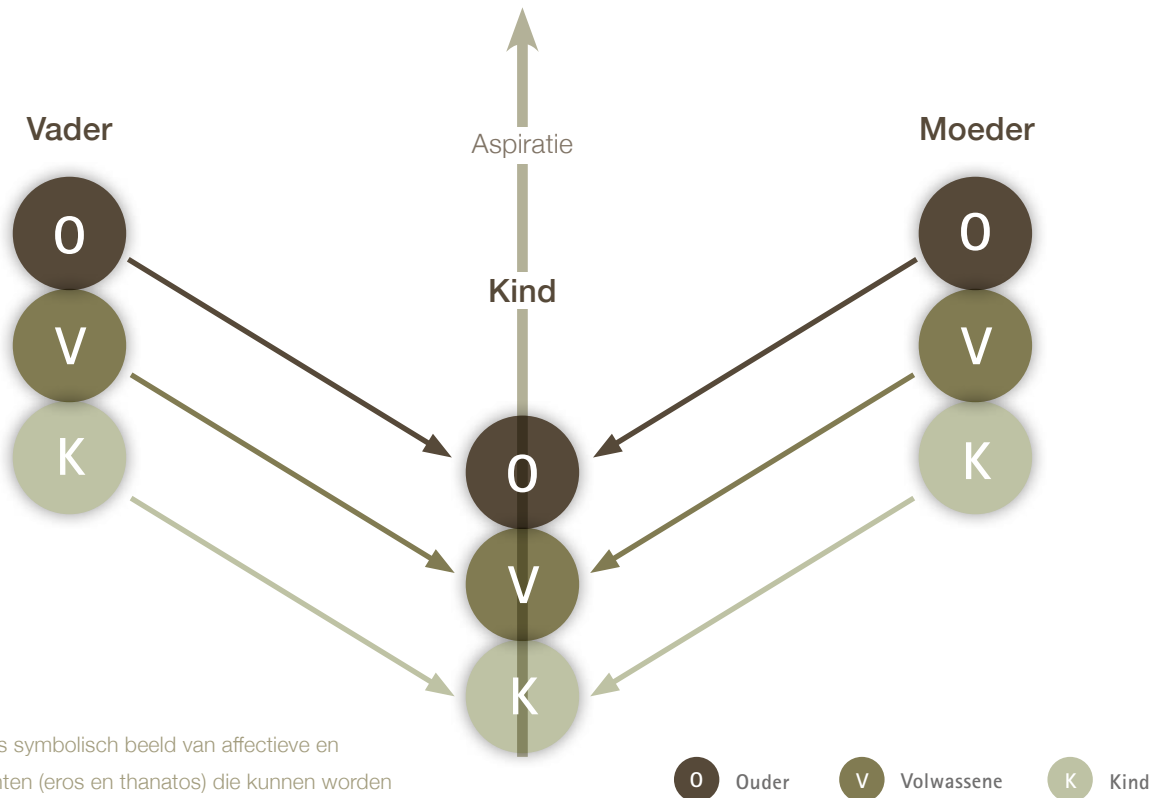
Physis is een van de weinige concepten die van begin af aan ongewijzigd onderdeel zijn blijven uitmaken van het

gedachtengoed van Eric Berne. Physis is zo een belangrijk element van het grotere kader van de TA. Het is Physis dat ons aanzet om losser te komen van ons script, om te worden wie wij ten diepste zijn. In zijn laatste boek *What do you say after you say Hello?* beschrijft Eric Berne hoe Physis de autonome aspiratie van een mens doet opstuwten uit de diepten van het Somatische Kind en doet uitrijzen boven de grens-opleggende krachten van het script dat wij hebben gevormd onder invloed van (ouderlijke) liefde en ouderlijke en existentiële beperkingen (zie ook het schema met de scriptmatrix). Het is Physis die deze affectieve en destructieve krachten kan transformeren en inzetten voor groei. Physis vraagt een nederige houding van de begeleider. Berne gebruikte vaak de volgende zinsnede om zijn basale, transcendente houding te illustreren: 'We treat them, but it is God who cures them.'

HET IS PHYSIS DAT ONS AANZET OM LOSSER TE KOMEN VAN ONS SCRIPT, OM TE WORDEN WIE WIJ TEN DIEPSTE ZIJN.

Physis, eros en thanatos zijn voor Berne drie onbewuste krachten in ons leven. Eros en thanatos zijn vergelijkbaar met de affectieve en destructieve krachten, waarbij Physis deze krachten transformeert. Eros gaat meer over levenslust en scheppingskracht, thanatos leert ons om ons te verhouden tot dood en verlies, terwijl Physis gaat over levenskracht, de lust te worden wie we zijn, ofwel bestemmingslust.

Ik wil het op mijn eigen manier

De Scriptmatrix als symbolisch beeld van affectieve en destructieve krachten (eros en thanatos) die kunnen worden getransformeerd door autonome aspiratie (Physis).

In het werken als trainer en begeleider vormt Physis zowel voor Alex als voor mij een belangrijke bron van inspiratie. Mijn leidend principe klinkt voor mij in *de profundis clamavi* (Latijn: uit de diepten roep ik u), dat ik ooit als 20-jarige hoorde in een opera van Verdi en meteen prachtig vond. Wat vanbinnen, in mijn (jouw) diepten, wil gehoord worden? Dat is voor mij een vraag die als ondertoon altijd resoneert in hoe ik werk. Dat gaat natuurlijk ook over mij, over hoe ik als 3-jarige, na de dood van mijn moeder, deels opgehouden ben me te laten horen. Physis herinnert me eraan dat ik me wil – moet! – laten horen. Zingen helpt mij ook zo om mijn levenskracht weer te voelen.

Alex vertrekt in het werken met groepen of individuen vanuit het besef dat de mensen die bij hem komen, net als hij ooit van hun eigen stroom af zijn geraakt en ten diepste weer naar huis willen. Terug naar hun bron om daar de eigen stroom weer te vinden en zich aan over te geven; luisteren naar de stem van je bestemming. Van jongs af aan kent hij ontworteling. Steeds weer verhuizen

en zich steeds weer een nieuwe omgeving eigen moeten maken. Hij vond zichzelf gedurende zijn leven steeds vaker terug op plekken waar hij niet wilde zijn. Totdat hij vastliep en zichzelf eindelijk vroeg: wat wil je nu echt? Het antwoord was er meteen: ik wil naar huis. Alex heeft als bahá'í het uitgangspunt meegekregen dat de eenwording van de mensheid onvermijdelijk is. Onvermijdelijkheid betekent voor hem dat er een drijvende kracht is die het individuele overstijgt. Daar gaat Physis voor hem over. 🌱

Als je meer wilt lezen over Physis en TA, lees dan bijvoorbeeld *TA as an integrated approach* van Petrůska Clarkson, 1992 of *What do you say after you say Hello?* van Eric Berne, 1972